

ХАНІН Семен

ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

<https://orcid.org/0000-0003-1520-9504>

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті досліджено основні положення розвитку креативної економіки. Було обґрунтовано, що на сьогодні розвиток креативної економіки та креативних індустрій є основою забезпечення конкурентоспроможності в глобальному середовищі. Визначено, що на розвиток креативного сектору значний вплив має інноваційна спроможність регіональних економічних систем та держави в цілому. Підґрунтям розвитку креативної економіки є інтелектуально-інноваційні детермінанти, оскільки саме на впровадженні креативних ідей та стартап-проектів будується новий формат суспільних зв'язків. Детермінанти інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки є складними багатофакторними елементами, що включають економічні, соціальні, культурні, технологічні та інституційні чинники, до яких можна віднести: людський капітал, технологічну інфраструктуру, економічні фактори, соціально-культурні аспекти, інституціональну підтримку, міжнародну співпрацю, екологічну складову. Виокремлення детермінант інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем дало можливість окреслити стратегічні імперативи становлення креативної економіки, які передбачають впровадження нових стратегій, спрямованих на використання інноваційного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та залучення творчих ресурсів. Визначено, що на сьогодні креативна економіка активно розвиває напрями креативних індустрій, які включають соціально-культурні аспекти, такі як підтримка мистецтва, дизайну, архітектури, кінематографії тощо, що створюють основу для креативних індустрій. Встановлено, що в умовах економічної кризи та нестабільної безпекової ситуації саме підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу є підґрунтям покращення економічного стану в державі та регіонах за рахунок податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, надання робочих місць, що сприяє зниженню соціальної напруженості в регіонах. В умовах загального сталого розвитку Україна як і Європейські країни впроваджує принципи екологічності, енергоефективності у виробничих процесах.

Ключові слова: регіональні економічні системи, креативна економіка, стратегічні імперативи, розвиток, інтелектуально-інноваційні детермінанти.

KHANIN Semen

IHE "Academician Yuri Bugay International Scientific and Technical University"

STRATEGIC IMPERATIVES OF THE DEVELOPMENT OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF THE FORMATION OF THE CREATIVE ECONOMY

The article examines the main provisions of the development of the creative economy. It was substantiated that today the development of the creative economy and creative industries is the basis for ensuring competitiveness in the global environment. It was determined that the development of the creative sector is significantly influenced by the innovative capacity of regional economic systems and the state as a whole. The basis for the development of the creative economy are intellectual and innovative determinants, since it is on the implementation of creative ideas and startup projects that a new format of social ties is built. The determinants of the intellectual and innovative development of regions in the conditions of the formation of the creative economy are complex multifactorial elements that include economic, social, cultural, technological and institutional factors, which include: human capital, technological infrastructure, economic factors, socio-cultural aspects, institutional support, international cooperation, and the environmental component. The identification of determinants of intellectual and innovative development of regional economic systems made it possible to outline the strategic imperatives of the formation of a creative economy, which involve the implementation of new strategies aimed at using innovative potential, increasing competitiveness and attracting creative resources. It was determined that the creative economy is currently actively developing areas of creative industries, which include socio-cultural aspects, such as supporting art, design, architecture, cinematography, etc., which create the basis for creative industries. It was established that in conditions of economic crisis and unstable security situation, it is the support and development of small and medium-sized businesses that are the basis for supporting the economic situation in the state and regions at the expense of tax revenues to budgets of all levels, providing jobs, which contributes to reducing social tension in the regions. In conditions of general sustainable development, Ukraine, like European countries, is implementing the principles of environmental friendliness and energy efficiency in production processes.

Keywords: regional economic systems, creative economy, strategic imperatives, development, intellectual and innovative determinants.

Стаття надійшла до редакції / Received 18.07.2025

Прийнята до друку / Accepted 11.09.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сьогодні в умовах розвитку технологій цифровізації та штучного інтелекту значно спрощується доступ до великих баз даних інструментів та методів щодо їх обробки, що потребує трансформації всіх сфер суспільного життя, оскільки значно змінюються вимоги до компетентностей та кваліфікації працівників. Формування нового інтелектуально-кадрового потенціалу регіональних економічних систем буде відбуватися

саме в умовах креативної економіки. Актуальність дослідження розвитку регіональних економічних систем підтверджується дослідженнями експертів Світового економічного форуму, який проходив у Давосі, де було визначено, що креативна економіка є новою моделлю економічного зростання країн та регіонів. Дані Національного інституту стратегічних досліджень підтверджують, що в 2017 році сфера креативної економіки принесла державі близько 105 млрд. грн. [1].

Креативна економіка носить глобальний характер, а її продукти можуть бути спожиті в будь-якій точці світу. Особливістю продуктів креативної економіки є їх висока додана вартість, що вказує на високий рівень рентабельності таких виробництв за рахунок унікальності та інноваційності. Тому дослідження стратегічних імперативів розвитку регіональних економічних систем в умовах розвитку креативної економіки є актуальним завданням, яке потребує подальших наукових досліджень.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку регіональних економічних систем на інтелектуально-інноваційних засадах досліджено в працях багатьох вітчизняних вчених регіоналістів: О. Амоши, М. Бутка, В. Геєця, Б. Данилишина, Б. Дергалюка [4], Я. Жаліла, І. Сторонянської, С. Тульчинської [8], Р. Тульчинського [9], О. Попело та інших. Напрями розвитку креативної економіки та креативних індустрій досліджено в працях іноземних науковців: К. Нордстрема, Й. Ріддерстрале, А. Рена, Р. Флориди та ін. А також, у працях вітчизняних дослідників: Л. Безуглої [2], С. Давимука, І. Литовченко [5], Ю. Сиваш, С. Смолінської [6], Ю. Сотникової [7], Ю. Л. Федулової, І. Шкодін [10] та інших.

Проте, дослідження стратегічних імперативів розвитку регіональних економічних систем в умовах креативної економіки потребують подальших досліджень з урахуванням безпекових та економічних умов в Україні.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у дослідженні стратегічних імперативів розвитку регіональних економічних систем в умовах креативної економіки. Досягнення поставленої мети стало можливим за рахунок вирішення наступних завдань: обґрунтування актуальності та своєчасності дослідження стратегічних імперативів розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки; виокремлення детермінант інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки, до яких віднесено: людський капітал, технологічну інфраструктуру, економічні фактори, соціально-культурні аспекти, інституціональну підтримку, міжнародну співпрацю, екологічну складову; визначення стратегічних імперативів становлення креативної економіки, які передбачають впровадження нових стратегій, спрямованих на використання інноваційного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та залучення творчих ресурсів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах швидкого та динамічного розвитку цифрових та інноваційних технологій важливою умовою є розвиток інтелектуально-кадрового потенціалу працівників, оскільки новітні технології вимагають від працівників оволодіння новими навичками та компетентностями, які дозволять їм підтримувати свій рівень конкурентоспроможності на ринку праці, задовольняти вимоги роботодавців та сприяти розвитку креативності та оригінальності. Провідні компанії світу (McKinsey Global Institute, Alibaba Group, Minouche Shafik) наголошують на необхідності формування навичок Soft Skills, які є вкрай важливими для працівників всіх сфер діяльності, оскільки вони формують адаптивну спроможність працівника. Підґрунтям розвитку креативної економіки є інтелектуально-інноваційні детермінанти, оскільки саме на впровадженні креативних ідей та стартап-проектів будується новий формат суспільних зв'язків.

Такі тенденції не можуть не вплинути на розвиток регіональних економічних систем, адже вони є основою розвитку країни. Саме тому, детермінанти інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки є складними багатофакторними елементами, що включають економічні, соціальні, культурні, технологічні та інституційні чинники. Їх аналіз дозволяє оцінити можливості регіону для впровадження інновацій та стимулювання економіки, орієнтованої на креативність і знання. До таких основних детермінант можна віднести: людський капітал, технологічну інфраструктуру, економічні фактори, соціально-культурні аспекти, інституціональну підтримку, міжнародну співпрацю, екологічну складову (рис. 1).

Так, основою інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів є людський капітал, який формується та реалізується на основі освітньої та наукової компоненти, оскільки наявність висококваліфікованих спеціалістів та розвиток університетів, наукових центрів і стартапів є базою для інновацій. Розвиток креативних проектів реалізується за рахунок здатності населення до творчого мислення та впровадження нових бізнес-моделей. Використання інтелектуального капіталу реалізується через доступ до цифрових технологій та розвитку інфраструктури щодо передачі та обробки великих масивів даних.

Розширення технологічної співпраці реалізується на основі створення технопарків, екоіндустріальних парків, бізнес-інкубаторів та інших платформ для активізації інноваційної діяльності в

регіональних економічних системах. Інноваційні проєкти потребують значних фінансових ресурсів, які підприємства та інноватори не мають, що вимагає залучення фінансування для наукових розробок, креативних індустрій і стартапів. В умовах повоєнної відбудови економіки України важливим напрямом дій буде підтримка малого і середнього бізнесу за рахунок створення сприятливих умов для підприємництва у сфері креативної економіки та активізації їх діяльності.

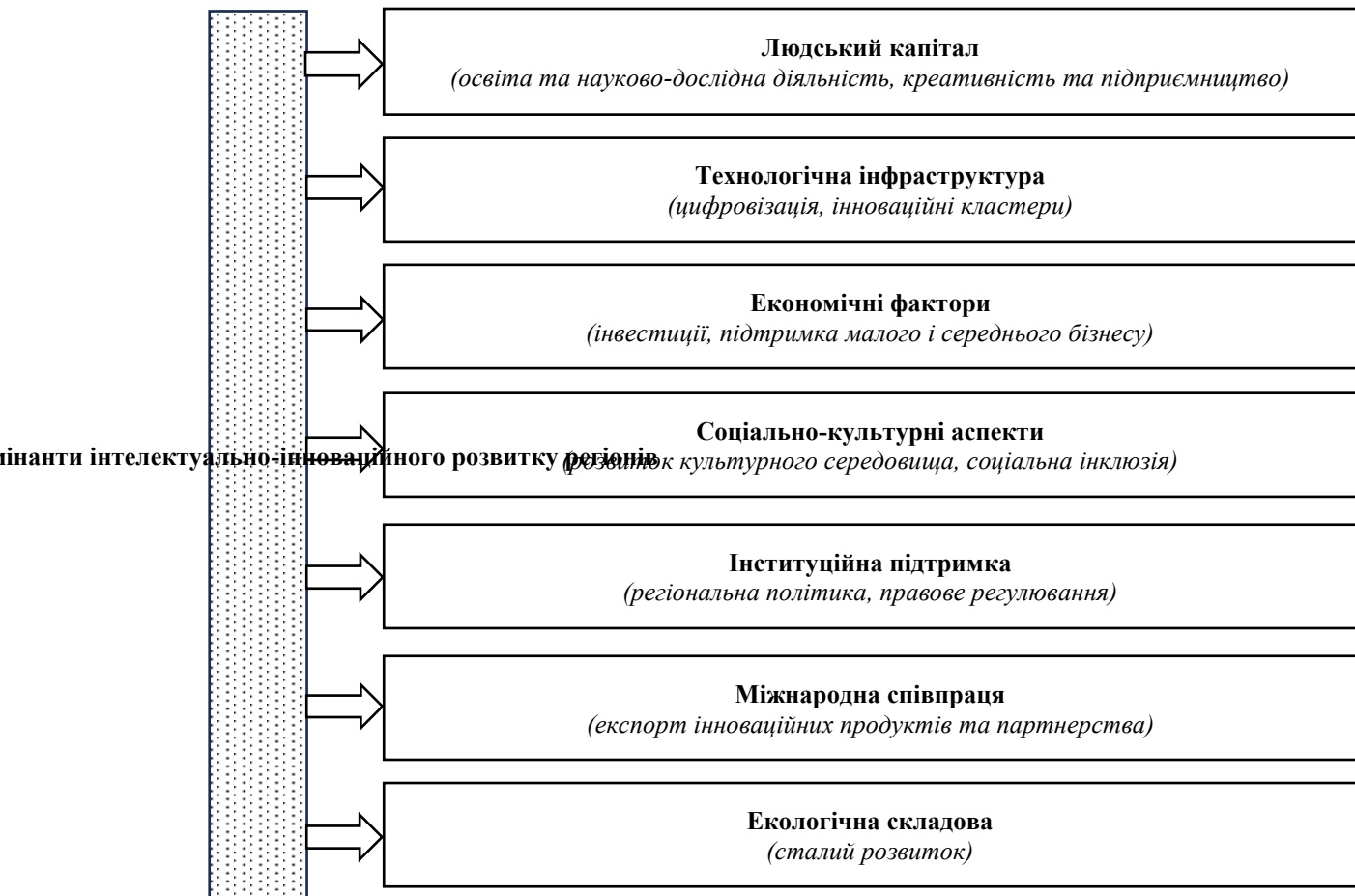

Рис. 1. Детермінанти інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів

Джерело: запропоновано автором

Для успішного впровадження інтелектуально-інноваційної моделі розвитку регіони повинні фокусуватися на інтеграції цих детермінант, враховуючи локальні особливості. Ефективна взаємодія між державою, бізнесом, наукою і суспільством сприяє становленню креативної економіки та забезпечує довгострокову конкурентоспроможність.

З врахуванням вищезначених детермінант інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем стратегічні імперативи становлення креативної економіки передбачають впровадження нових стратегій, спрямованих на використання інноваційного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та залучення творчих ресурсів (рис. 2).

Інтелектуальна складова включає орієнтацію на формування компетентностей, пов'язаних із креативним мисленням, цифровими технологіями, культурними й творчими навичками, за рахунок створення умов для залучення та утримання творчих кадрів у регіонах, які реалізуються через надання відповідних пільг, заохочень, комерціалізації розробок.

В сучасному світі цифрових технологій пошук партнерів для інноваційних проєктів здійснюється на відповідних технологічних платформах, які сприяють налагодженню зв'язків між новаторами та інвесторами. В умовах економічної кризи та нестабільної безпекової ситуації саме підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу є підґрунтям покращення економічного стану в державі та регіонах за рахунок податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, надання робочих місць, що сприяє зниженню соціальної напруженості в регіонах. Фінансова підтримка таких ініціатив здійснюється через введення грантових програм і пільг для представників креативних галузей.

В Україні в умовах вимушеної релокації бізнесу утворено нові інноваційні кластери, які сприяють розвитку креативних хабів, що забезпечують створення просторів для спільної роботи представників різних

креативних напрямів, наприклад, арт, ІТ, дизайн тощо та сприяють розвитку міжсекторальної співпраці через об'єднання бізнесу, освіти, науки та державних структур у складі регіональних кластерів.

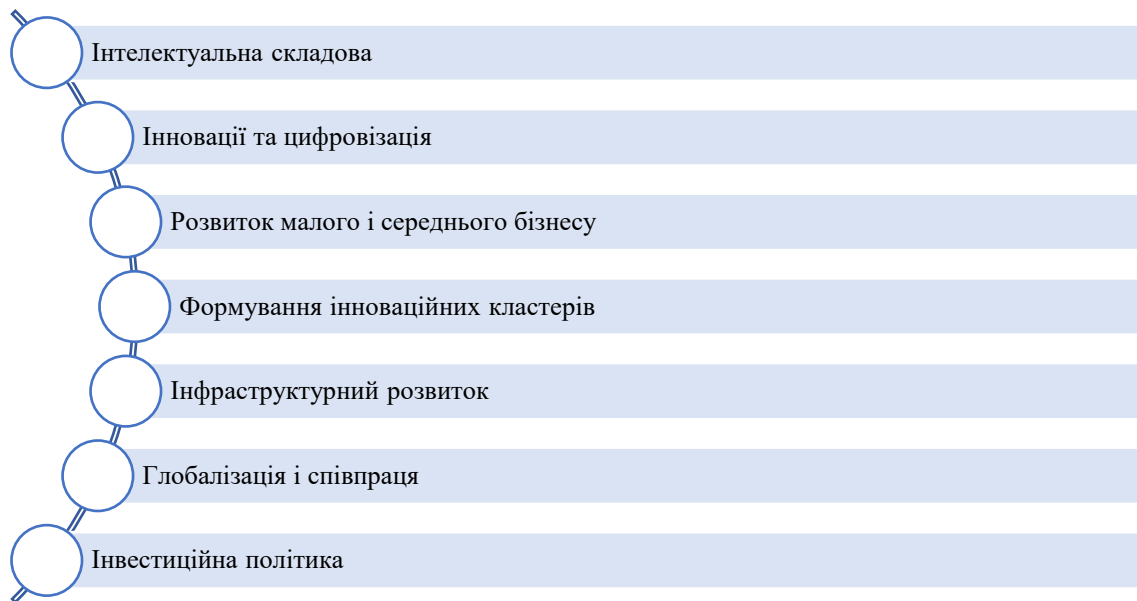

Рис. 2. Стратегічні імперативи розвитку регіональних економічних систем

Джерело: запропоновано автором

В межах підтримки національної ідентичності важливими кроками є:

- розвиток культурних брендів на основі використання культурної спадщини регіонів як основи для розвитку туристичних і креативних індустрій;
- формування позитивного іміджу регіонів через фестивалі, виставки, міжнародні події;
- розвиток проєктів, пов'язаних із зеленою економікою, а саме вторинної переробки сировини та матеріалів для повторного використання;
- активне просування регіональних можливостей для залучення міжнародного капіталу;
- розвиток моделей співфінансування між державою й бізнесом.

Розвиток регіональних економічних систем у контексті креативної економіки потребує комплексного підходу, що базується на людському капіталі, інноваціях, підтримці підприємництва та інтеграції традиційних і нових галузей. Впровадження зазначених стратегій дозволить забезпечити сталий розвиток регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності й економічної самостійності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В умовах глобального розвитку креативної економіки актуальними постають питання інтелектуально-інноваційного забезпечення цих процесів на регіональному та державному рівнях. В таких умовах важливо розробити відповідні стратегічні імперативи щодо розвитку регіональних економічних систем, які б враховували ресурсну спроможність України в період повоєнного відновлення.

Обґрунтовано, що детермінанти інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів є підґрунтям розвитку креативної економіки. Виокремлення відповідних детермінант дозволило сформулювати стратегічні імперативи розвитку регіональних економічних систем, які включають напрями загального економічного відновлення держави на якісно новому форматі європейського рівня.

Стратегічні імперативи сформовано у відповідності до принципів сталого розвитку, які націлені на екологічність виробництва, енергоефективність та раціональне використання ресурсів. Інноваційні проєкти відновлення виробничого та промислового потенціалу регіональних економічних систем розроблені з урахуванням принципів сталого розвитку.

Подальших досліджень вимагають питання обґрунтування інституціональних засад підтримки формування та задіявання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

Література

1. Актуальні проблеми реалізації державної політики у сфері розвитку креативних і культурних індустрій. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-01/111AZ_Walevskiy_-07092018-0b9aa.pdf (дата звернення 05.10.2024).

2. Безугла Л. С., Лазакович І. І. Креативні індустрії та креативна економіка: досвід України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4095/4027>
3. Белобородова М. В., Зайченко К. М. Підвищення ефективності діяльності підприємства на основі управління бізнес-процесами. *Бізнес Інформ*. 2021. № 12. С. 294-300.
4. Дергалюк Б. В. Роль інтелектуального капіталу для здійснення структурної модернізації регіональної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. Вип. 5-6. С. 17-20.
5. Литовченко І., Томах В. Креативна економіка: можливості для відбудови України. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки*. 2023. № 48. С. 10-18.
6. Смолінська С., Гнаткович О., Сич О. Політика розвитку креативних індустрій ЄС. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-28>
7. Сотнікова Ю. В. Креативна економіка в Україні: реальність чи перспектива? *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 3. С. 123-127.
8. Тульчинська С. О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія. Херсон, Вид-во «ПП Вишемирський В.С.», 2014. 210 с.
9. Тульчинський Р. В. Детермінанти становлення нового регіоналізму: теорія, методологія, практика : монографія. Херсон, Вид-во «ПП Вишемирський В.С.», 2018. 400 с.
10. Шкодін І. В., Кондратенко Н. Д., Щукіна А. М. Креативна індустрія 4.0: тенденції та трансформації в епоху цифровізації. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2023. № 18. С. 22-30.

References

1. Current problems of implementing state policy in the field of development of creative and cultural industries. Analytical note. National Institute for Strategic Studies. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-01/111AZ_Walevskiy_-07092018-0b9aa.pdf
2. Bezuhla, L.S., Lazakovich, I.I. (2024). Kreatyvni indusrii ta kreatyvna ekonomika: dosvid Ukrainy v umovakh viiny [Creative industries and creative economy: experience of Ukraine in wartime]. *Economy and society*. Vol. 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4095/4027>
3. Bieloborodova, M.V., Zaichenko, K.M. (2021). Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva na osnovi upravlinnia biznes-protseamy [Increasing the efficiency of enterprise activities based on business process management]. *Biznes Inform*. Vol. 12, pp. 294-300.
4. Dergalyuk, B.V. (2020). Rol'intelektual'noho kapitalu dlya zdiysnennya strukturnoyi modernizatsiyi rehional'noyi ekonomiky [The role of intellectual capital for the structural modernization of the regional economy]. *Investments: practice and experience*. Vol. 5-6. P. 17-20.
5. Lytovchenko, I., Tomakh, V. (2023). Kreatyvna ekonomika: mozhlyvosti dlia vidbudovy Ukrainy [Creative economy: opportunities for rebuilding Ukraine]. *Visnyk KhDU Serii Ekonomichni nauky*. Vol. 48, pp. 10-18.
6. Smolinska, S., Hnatkovich, O., Sych, O. (2022). Polityka rozvytku kreatyvnykh indusrii YeS [Policy for the development of creative industries of the EU]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-28>
7. Sotnikova Yu.V. (2017). Kreatyvna ekonomika v Ukraine realnost ili perspektivi [Creative economy in Ukraine: reality or prospect?] *Market infrastructure*. Issue 3. P. 123-127.
8. Tulchynska, S.O. (2014). Perspektyvy ta dominanty rozvytku intelektualno-innovatsiinoi systemy rehioniv Ukrainy [Perspectives and dominants of the development of the intellectual and innovative system of the regions of Ukraine]. *Monohrafiya [a monograph]*. Kherson, PP "Vishemirsky". (in Ukrainian).
9. Tulchinsky, R.V. (2018). Determinanty stanovlennya novoho rehionalizmu: teoriya, metodolohiya, praktyka [Determinants of the formation of a new regionalism: theory, methodology, practice]. Kherson, Publishing House "PE Vyshemirsky VS". (in Ukrainian).
10. Shkodina, I.V., Kondratenko, N.D., Shchukina, A.M. (2023). Kreatyvna indusriia 4.0: tendentsii ta transformatsii v epokhu tsyfrovizatsii [Creative industry 4.0: trends and transformations in the era of digitalization]. *Visnyk KhNU imeni V.N. Karazina. Seriya: Mizhnepodni vidnosyn. Ekonomika. Kpainoznavstvo. Tupyzm*. Vol. 18, pp. 22-30.